

4-6

Praskie ślady czekolady

**Scenariusz warsztatów międzykulturowych
dla klas 4-6 szkół podstawowych**

Maja Ratyńska

Fundacja dla Wolności

Warszawa 2021

Scenariusz zajęć oparty jest na temacie czekolady - uwielbianej przez dzieci i dorosłych, pochodzącej z odległych krain i o przedziwnej historii. Zapach czekolady rozchodzący się z fabryki Wedla, założonej przez niemieckich migrantów, to jedna z niezwykłych cech Pragi, dzielnicy pełnej barwnych, wielokulturowych śladów.

Informacja dla prowadzącego

Scenariusz warsztatów został zaplanowany na 4 godziny dydaktyczne (180 minut), składa się z 12 ćwiczeń. Rozkład poszczególnych ćwiczeń nie zawsze pokrywa się z dzwonekami w szkole. Warsztaty można prowadzić według proponowanych przerw, ale nie trzeba; można wykorzystywać jedynie poszczególne ćwiczenia.

Cele ogólne:

- pokazanie różnorodności środowiska lokalnego;
- wzmacnianie kapitału społecznego zarówno dzieci i młodzieży;
- przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur;

Cele szczegółowe:

- poszerzenie wiedzy na temat krajów pochodzenia cudzoziemców w Polsce;
- nauka wykorzystywania swoich zasobów, oraz dzielenia się nimi;
- pokazanie różnorodności środowiska lokalnego Warszawy;
- rozwijanie umiejętności dostrzegania różnic i podobieństw między kulturami;
- nauka radzenia sobie w nietypowych sytuacjach;
- przeprowadzenie dyskusji w bezpiecznym i nie oceniającym otoczeniu;
- podjęcie refleksji na temat komunikacji z osobami z innych kultur.

Spis ćwiczeń

1. Dzień dobry!	str. 3
2. Kontrakt	str. 3
3. Wszyscy, którzy lubią... ..	str. 4
4. Skąd jest to, co lubisz?	str. 4
5. Czekolada	str. 5
6. Ludzie ze świata czekolady.	str. 6
7. Do widzenia!	str. 8
8. Na co mam wpływ, a na co nie?	str. 8
9. Kto przyjeżdża do Polski?	str. 9
10. Praska fabryka czekolady i inne miejsca.	str. 10
11. Ale jaja! - klasowa Wielkanoc	str. 10
12. Dziękuję!	str. 13

- formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób
- rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania
- kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi
- wykorzystanie informacji z różnych źródeł
- rozwiązywanie problemów
- praca w zespole i społeczna aktywność

Szczegóły z podstawy programowej:

Geografia: cele:

III Kształtowanie postaw. p. 9.

Przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości.

Geografia: treści nauczania – wymagania szczegółowe

VII Geografia Europy, p. 14 .

Uczeń przyjmuje postawę szacunku i zrozumienia innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju.

XIII „Mała ojczyzna”: obszar, środowisko geograficzne, atrakcyjność, tożsamość.

Uczeń:

1. Określa obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym (np. gmina–miasto, wieś, dzielnica dużego miasta lub układ lokalny o nieokreślonych granicach administracyjnych);
2. Rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decyduje o atrakcyjności „małej ojczyzny”;

WOS: cele kształcenia - wymagania ogólne

I.Wiedza i rozumienie.

Uczeń:

6. wykorzystuje swą wiedzę do interpretacji wydarzeń życia społecznego, w tym publicznego.

1 Dzień Dobry!

5 min

materiały:
taśma papierowa / nalepki, marker

1. godzina
ćw. 1

cele szczegółowe:

- przywitanie i przedstawienie się;
- wprowadzenie w tematykę warsztatów;
- wykorzystanie wiedzy uczniów;

przebieg ćwiczenia:

Na początek uczniowie po kolei mówią „dzień dobry” we wszystkich językach jakie znają. W podsumowaniu powitań prowadzący zwraca uwagę, że dobre życzenie przy spotkaniu jest ważne w wielu krajach i kulturach, że to wspólna dla wszystkich ludzi na całym świecie potrzeba, by dobrze czuć się razem. Prowadzący zwraca uwagę, żeby nie oceniać liczby znanych pozdrowień lub braku innych niż polskie. Prowadzący gratuluje uczniowi (uczniom), którzy znali najwięcej wersji.

Jeśli grupa nie знаła się wcześniej lub nie zna jej prowadzący, to prowadzący rozdaje kawałki taśmy papierowej / nalepki, żeby każdy zapisał swoje imię i przykleił do ubrań. Wówczas w trakcie ćwiczenia po przywitaniu każdy dodaje „Jestem .../ Mam na imię...”

2 Kontrakt.

10 min

materiały:
flipchart, markery

1. godzina
ćw. 2

cele szczegółowe: ustalenie zasad współpracy

przebieg ćwiczenia:

Prowadzący pyta uczniów co by im pomogło, aby podczas warsztatu czuli się komfortowo i bezpiecznie, propozycje klasy zapisuje na flipcharcie. Pod koniec ćwiczenia wszyscy uczestnicy powinni wyrazić zgodę na zaproponowany kontrakt.

PROPOZYCJA KONTRAKTU:

- aktywnie uczestniczymy w zajęciach;
- mogę powiedzieć „NIE”, „STOP” jeśli coś mi nie odpowiada;
- kiedy jedna osoba mówi, reszta słucha (zaznaczamy chęć wypowiedzi później zgłaszając się);
- pomagamy sobie nawzajem;
- odpowiadamy na pytania, jesteśmy aktywni;
- uważamy na siebie nawzajem, np. uważamy na to co mówimy;
- dbamy o miłą atmosferę na lekcjach czyli jesteśmy dla siebie mili, uważni na innych;
- na przerwie odpoczywamy, robimy coś miłego;
- podczas ćwiczeń i w rozmowach trzymamy się tematu zajęć.

3 “Wszyscy, którzy lubią...”

10 min

materiały:
załącznik nr 1 - lista proponowanych aktywności

1. godzina
ćw. 3

cele szczegółowe:

- fizyczne rozruszanie i aktywizacja uczniów;
- zaangażowanie emocjonalne uczniów;
- pokazanie cech wspólnych między uczniami;
- zainicjowanie rozmów o różnych popularnych potrawach i ich wielokulturowym pochodzeniu.

przebieg ćwiczenia:

Co lubimy? Sprawdzamy na przykładzie jedzenia. Najpierw prowadzący prosi, aby każdy pomyślał, co jest jego ulubionym jedzeniem, przekąską. Na biurku rozkłada, napisem do dołu, polecenia z listy aktywności. Losuje jedno, nie patrząc. Prowadzący zaczyna frazę “wszyscy, którzy lubią ...”: i wskazuje dziecko, które podaje nazwę swojej ulubionej potrawy. Kiedy pada nazwa potrawy, prowadzący podaje wylosowaną instrukcję np.:

“wszyscy, którzy lubią (pizzę) siadają na ławce”;

“wszyscy, którzy lubią (sushi) rysują na tablicy kropkę”

Kiedy uczniowie wykonują zadanie, Prowadzący zapisuje nazwy potraw na tablicy, jedną pod drugą albo z przestrzenią wokół wyrazu. Zbieramy w ten sposób materiał do następnego zadania, a uczniowie widzą, które potrawy zostały już wymienione i łatwiej im skupić się na szukaniu innych pomysłów. Wystarczy 10 potraw.

Jeśli w odpowiedziach uczniów pojawią się nie stosowne treści, należy postępować zgodnie z wytycznymi o zachowaniach uczniów mających zaspokoić ich potrzebę uwagi i kontroli. (odwołujemy się do kontraktu - np. jesteśmy dla siebie życzliwi, dbamy o miłą atmosferę, trzymamy się tematu zajęć)

4 Skąd jest to, co lubisz?

20 min

materiały:
tablica i kreda lub flipchart i marker,
postyty w 10 plikach po 15szt. opcjonalnie kartki i taśma klejąca
załącznik nr 2: lista potraw

1. godzina
ćw. 4

cele szczegółowe:

- praca w zespole
- poszerzenie wiedzy o wielokulturowym pochodzeniu elementów życia codziennego - produktów spożywczych i potraw
- zwrócenie uwagi i akceptacja sytuacji “nie wiem” jako punktu wyjścia do dalszego działania
- sprawdzenie poziomu wiedzy wyjściowej uczniów

przebieg ćwiczenia, część 1:

Ta część zajęć ma uświadomić cudzoziemskie pochodzenie wielu lubianych potraw i wspomnieć kraje, z których pochodzą oraz drogę jaką do nas dotarły.

str. 4

Wspólnie z uczniami zastanawiamy się skąd pochodzą i jak dotarli do Polski potrawy wymienione w poprzednim ćwiczeniu. Jeśli brakuje potraw z listy, prowadzący dopisuje je np. innym kolorem kredy albo na drugiej tablicy ale razem powinno być max. 15 potraw. Jeśli wśród produktów i potraw wymienionych przez uczniów nie znalazła się czekolada, prowadzący sam dodaje ten smakołyk.

Następnie prowadzący prosi uczniów, żeby dobrali się w 3-4 osobowe grupy. Każda grupa otrzymuje postity (ok. 15 szt/grupa).

Prowadzący prosi uczniów o napisanie na rozdanych kartkach nazw krajów, z których według nich, pochodzą potrawy. Przedstawiciele grup przyklejają postity z nazwami krajów na tablicę obok nazw potraw. Ta część ćwiczenia powinna być dynamiczna (max 5-7 minut).

Kiedy wszyscy umieścili swoje kartki, sprawdzamy poprawność odpowiedzi korzystając z listy, załączonej do ćwiczenia. Jeśli w ćwiczeniu pojawiły się potrawy spoza listy, i nikt, nawet uczeń, który je podał, nie zna kraju pochodzenia - piszemy: "nie wiemy".

WAŻNE: Czekoladę zostawiamy na sam koniec ćwiczenia. Prowadzący sygnalizuje, że o tej potrawie jeszcze będzie mowa.

"nie wiem"

podsumowanie części 1.:

W podsumowaniu prowadzący zwraca uwagę na to, że nasze ulubione jedzenie pochodzi z wielu stron świata, często przeszło długą drogę, zanim dotarło do naszego kraju. Czasami nie wiemy skąd pochodzi dana potrawa ale to się zdarza - nie wiedzieć. Wszystkie te różne rodzaje jedzenia są dla kogoś czymś pysznym i lubianym. To jest w porządku lubić różne rodzaje jedzenia, jesteśmy różni i lubimy różne rzeczy. Co jest dla nas wspólne to fakt, że prawie każdy ma jakieś ulubione smakołyki. Wszyscy ludzie na Ziemi mają jakieś swoje ulubione jedzenie. Niektórzy mimo, że mieszkają daleko lubią to samo co my.

przebieg ćwiczenia, część 2 „czekolada:

Potem prowadzący pyta o czekoladę.

Prowadzący pyta o czekoladę i przypomina, że specjalnie zostawiona została na koniec.

Wybrany uczestnik/ochotnik czyta pomysły z postitów z odpowiedziami. Jeśli ktoś ma dodatkowe pomysły, zgłasza się, a prowadzący dopisuje je do odpowiedzi na tablicy. Obserwujemy ile pomysłów się pojawiło i ile osób je podało. Zwracamy uwagę na ich ilość i różnice, że nie znamy pochodzenia czegoś tak powszechnego w naszym życiu i otoczeniu jak czekolada. Można zapytać uczniów, które pomysły uważają za prawdziwe ale nie podajemy prawidłowej odpowiedzi, nawet jeśli się pojawiła.

Zapowiadamy, że po przerwie będziemy śledzić historię i sposób podawania oraz produkcji czekolady.

sugerowana przerwa

5 Czekolada

10 min

materiały:

tablica i kreda lub flipchart i marker,

film z TEDtalks angielski z napisami (4:21):

https://www.ted.com/talks/deanna_pucciarelli_the_history_of_chocolate/transcript?language=pl#t-260917

2. godzina
ćw.5

cele szczegółowe:

- umiejętność pozyskiwania informacji z materiału audiowizualnego;
- zwiększenie umiejętności dostrzegania różnic i podobieństw między kulturami / krajami;
- zwiększenie świadomości sytuacji i procesów na świecie;
- wprowadzenie elementów edukacji globalnej;

przebieg ćwiczenia:

Oglądamy film o historii czekolady.

Po projekcji filmu prowadzący pyta uczniów czego dowiedzieli się z filmu, co ich zaskoczyło. W czasie rozmowy zwracamy uwagę, że czekolada dotarła do Europy wskutek odkryć geograficznych i podbojów Mezoameryki i na początku była dostępna tylko dla bogatych. Zauważamy, że to bardzo popularny teraz produkt i handlują nim olbrzymie firmy. W czasie rozmowy zadajemy uczniom pytania:

- Skąd się biorą ziarna, gdzie uprawia się kakao?
- Jak duże są plantacje kakao na świecie i gdzie są?
- Jak pracują ludzie na tych plantacjach i czy są dobrze opłacani?
- Co to znaczy czekolada "fair trade"?
- Co wiemy o krajach, w których uprawia się czekoladę?
- Czy dzieci / ludzie żyją tam jak my?
- Czy jedzą czekoladę? W jakich mówią tam językach?

Na koniec prowadzący pyta uczniów jakie widzą podobieństwa i różnice między życiem osób z prezentowanych krajów a Polską. Odpowiedzi zapisujemy na tablicy.

podsumowanie:

W podsumowaniu zwracamy uwagę jak długą podróż przez wiele krajów przebyła czekolada w historii i jak długą podróż przebywają ziarna kakao, i jak wielu ludzi z różnych krajów bierze w tym udział, żebyśmy mogli zjeść kawałek czekolady w Polsce. Gdzie jesteśmy my w tej historii, a gdzie są inni?

6 Ludzie ze świata czekolady

10 min

materiały:

załącznik nr 3: wydrukowane tablice z postaciami z filmu

2. godzina
ćw.6

cele szczegółowe:

- praca zespołowa,
- rozwijanie kreatywności i twórczego myślenia
- skłonienie uczniów do refleksji na temat stereotypów na temat osób z innych kultur.
- wyjaśnienie pojęcia stereotyp

str. 6

przebieg ćwiczenia:

Prowadzący prosi dzieci, żeby odliczyły do trzech. Każda grupa dostaje jedną z tablic z postaciami "ze świata czekolady" i układa o nich historię: gdzie mieszkają, w jakim mówią języku, czy tylko w jednym, gdzie pracują, co lubią robić, jakie mają marzenia, czy mają rodzeństwo, czy się uczą czy pracują, czy tam gdzie mieszkają jest ciepło czy zimno?
Czy podobałoby im się w Polsce i czy chcieliby tu przyjechać na wakacje? Dlaczego?
Co najbardziej chcielibyśmy im pokazać w naszej okolicy?
Grupy prezentują swoje historie klasie.

Klasa wspólnie zastanawia się, jakie jest życie tej osoby, czym się zajmuje, w co się ubiera, co ją czeka. Opowiadamy wspólnie o postaci.

Po skończonych prezentacjach prowadzący kontynuuje analizę postaci, zadając uczniom pytania:

- Co wiemy na podstawie dostępnych materiałów, czego nie wiemy?
- Co widać na pewno, a co jest naszym wyobrażeniem?
- Jak mówić, by nie mówić oceniająco?
- Czy kiedykolwiek się tym zainteresowaliśmy?
- Czy ktoś nam o tym mówił?

Następnie pyta uczniów, czy wiedzą, czym jest stereotyp. Prezentuje definicję i omawia działanie mechanizmu stereotypu.

Co to jest stereotyp?

stereotyp

STEREOTYP [gr.]¹

podzielane społecznie wiedza, poglądy i oczekiwania wobec danej grupy społ.; s. charakteryzuje się przeważnie nasyceniem wartościami i emocjami, uproszczeniem i nadmiernym uogólnieniem.

Jak działają stereotypy?²

W momencie przyjęcia jakiegoś stereotypu człowiek często dokonuje kategoryzacji my – oni. Zaczyna postrzegać „swoich” jako indywidualności, gdzie każdy jest inny, czym innym się charakteryzuje, natomiast członków pozostałych grup widzi jako jednorodność, masę, przypisuje im wszystkim jednakowe cechy. Myśląc tak, odmawia sobie możliwości poznania „tamtych”. Jeżeli przy tym pojawiają się, nie zawsze pozytywne, emocje, to wówczas dochodzi do powstawania uprzedzeń. To może rzutować na zachowanie człowieka wobec „innych”, co wiąże się nawet z zachowaniami dyskryminacyjnymi.

podsumowanie:

W podsumowaniu zwracamy uwagę na różne sytuacje, warunki życiowe i możliwości ludzi w różnych miejscach na świecie, podkreślamy fakt, że istnieją nierówności i wiele osób może chcieć zmienić swoje życie, kiedy dowie się, że gdzieś jest inaczej. Wygląd jakiejś osoby może nam nasuwać skojarzenia z jakimś krajem lub regionem ale tak na prawdę nie wiemy, kim jest ta osoba, dopóki z nią nie porozmawiamy. Nasze wyobrażenia mogą być mylne i przez to często krzywdzące albo po prostu utrudniające / zniechęcające nas do poznania prawdziwej, realnej osoby. Każdemu zdarza się czegoś nie wiedzieć (nawiązanie do ćw. 4.) ale warto tę wiedzę zdobyć, gdyż może to wzbogacić nasze życie (jak poznawanie nowych potraw).

“nie wiem”

7 Do widzenia!

10 min

materiały:
załącznik nr 4: kartki z "do widzenia!"

2. godzina
ćw.7

cele szczegółowe:

- utrwalenie wiadomości z warsztatów;
- nauczenie się pożegnań w innych językach.

przebieg ćwiczenia:

Prowadzący zwraca uwagę, że w wielu językach istnieje forma pożegnania, która wyraża chęć ponownego spotkania i my też spotkamy się na drugiej części warsztatów. Potrzeba relacji społecznych jest wspólną potrzebą dla całej ludzkości i bez względu na to w jakim języku mówimy, wolimy raczej pokojowe i życzliwe stosunki z innymi osobami. Uczniowie losują kartki ze słowami „do widzenia” w różnych językach. Następnie uczniowie czytają słowa pożegnania i nazwę kraju z którego ono pochodzi oraz, jeśli pamiętają, potrawy związanej z daną narodowością / kulturą. np. „Auf wiedersehen” - język niemiecki, hot-dogi.

koniec części pierwszej

8 Na co mam wpływ, a na co nie?

15 min

materiały:
załącznik nr 5: lista z punktacją
kartki (mogą być a5), marker lub inne przybory do pisania

3. godzina
ćw.8

cele szczegółowe:

- kształtowanie postawy empatycznej wobec osób w różnych sytuacjach życiowych;
- umiejętność wypowiedzania własnego zdania i aktywnego słuchania;
- tworzenie bezpiecznej przestrzeni do rozmów.

przebieg ćwiczenia:

Prowadzący rozdaje uczniom kartki, a następnie prosi o wybranie czterech liczb od 1 do 14 i zapisanie ich na podpisanych kartkach (wystarczy imię). Następnie prowadzący wywołuje kolejno liczby i czyta przyporządkowane do nich zdarzenie losowe, uczestnicy z tymi liczbami wpisują na kartkę tyle punktów, ile ma dana liczba.

Prowadzący prosi uczniów, aby policzyli swoje punkty i przedstawili je na głos reszcie uczestników.

podsumowanie ćwiczenia:

Prowadzący inicjuje dyskusję zadając uczestnikom pytania:

- Jak czujecie się z liczbą punktów, którą uzyskaliście?
- Czy wynik zależał od Was?
- Jak myślicie, z czego wynikają te różnice między wynikami?
- Czy mieliście na te wyniki wpływ?
- Czy podobne wydarzenia mogłyby mieć miejsce w Polsce?
- Co byśmy wtedy zrobili?
- Od czego mogłoby to zależeć?
- Co jest dla Was zaskakujące ?

Ważne jest, aby prowadzący moderując dyskusję dbał, aby wszyscy chętni mogli się wypowiedzieć. W podsumowaniu dyskusji, warto, podkreślić, że pomimo wielu różnic między ludźmi, różnych miejsc zamieszkania i warunków w których żyjemy, jest też bardzo dużo rzeczy, które nas łączą (np. edukacja, sport), a różnice w dostępie do dóbr i różne warunki życia nie przekreślają tego, że każdy może być szczęśliwy. Może się jednak zdarzyć, że w celu zmiany warunków życia (te warunki symbolizuje liczba punktów) ludzie decydują się zmienić miejsce swojego życia i wyjechać.

9 Kto przyjeżdża do Polski

20 min

materiały:

załącznik nr 6: lista powodów wyjazdu

załącznik nr 7: infografika

3. godzina
ćw.9**cele szczegółowe:**

- wyjaśnienie pojęć migracja, migrant, cudzoziemiec;
- poznanie krajów, z których w ostatnich latach przyjeżdżają migranci do Polski.

przebieg ćwiczenia:

Prowadzący zaczyna dyskusję o migracji, czyli przemieszczaniu się osób. Wyjaśnia pojęcia migracja i migrant (dokładne definicje poniżej - prowadzący wybiera szczegółowość definicji zależnie od oceny możliwości grupy).

Po tym wstępie prowadzący podaje listę powodów wyjazdu i pyta zgłaszających się uczniów, czy taka osoba jest migrantem (min: wyjazd na studia, dyplomata, dziecko specjalisty wdrażającego nowe technologie, daleka rodzina z innego kraju, osoba szukająca lepiej płatnej pracy niż u siebie w kraju, osoba uciekająca przed wojną w kraju zamieszkania). Prowadzący zwraca uwagę, że wszystkie osoby, które opuściły swoje miejsce urodzenia i w nowym kraju, np. w Polsce, funkcjonują w innej kulturze, w innym języku dla mieszkańców tego kraju są cudzoziemcami/imigrantami.*

*Można również wprowadzić termin repatriant (wprowadzane dopiero w 8 klasie)

Następnie prowadzący prezentuje slajd z infografiką i pyta o kraje (czyli "cudze ziemie"), z których ostatnio przyjeżdżają migranci do Polski - uczniowie udzielają odpowiedzi na podstawie infografiki. Prowadzący zadaje pytania :

Kto z Was zna kogoś z prezentowanych na slajdzie krajów? Z jakiego?

Kto z Was spotkał osobę z któregoś z tych krajów? Z jakiego?

Kto z uczniów zna miejsca w Warszawie związane z którymś z tych krajów (np ambasadę, restaurację, sklep, inne)? Jakie?

podsumowanie ćwiczenia:

Prowadzący na podstawie rodzaju odpowiedzi dobiera podsumowanie ćwiczenia, które będzie jednocześnie wstępem do kolejnego.

większość uczniów udzieliło odpowiedzi twierdzących

Świetnie, widzę, że dostrzegacie migrantów i ich obecność w naszym otoczeniu. Migranci od dawna współtworzą i wzbogacają kulturę Polski i Warszawy, a relacje z innymi krajami miały wpływ na rozwój naszego miasta. Widać to nawet w naszym sąsiedztwie. Zaraz (po przerwie) to sprawdzimy.

niewielu / żaden z uczniów nie udzielił odpowiedzi twierdzącej

Zdarza się czegoś nie wiedzieć, jesteśmy tu przecież, żeby się uczyć. Być może na co dzień nie dostrzegacie migrantów i ich obecności w naszym otoczeniu. Warto poznawać otoczenie, w którym żyjemy i symbolikę różnych znaków, które informują nas o znaczeniu, funkcji czy pochodzeniu np. danego miejsca (flaga, napis, godło), Migranci od dawna współtworzą i wzbogacają kulturę Polski i Warszawy, a relacje z innymi krajami miały wpływ na rozwój naszego miasta. Widać to nawet w naszym sąsiedztwie. Zaraz (po przerwie) to sprawdzimy.

migracja

MIGRACJA³

Przemieszczanie się osoby lub grupy osób przez granice międzynarodowe lub w obrębie terytorium danego państwa. Jest to ruch ludności obejmujący każdy rodzaj przemieszczania się ludzi, niezależnie od jego długości i przyczyn oraz składu grupy; obejmuje migrację uchodźców, przesiedleńców, migrantów zarobkowych i osób przemieszczających się z innych powodów, w tym w celu połączenia z rodziną

migrant

MIGRANT⁴

ONZ definiuje migranta jako osobę, która przebywa w obcym kraju ponad rok, niezależnie od tego, czy migracja jest dobrowolna czy przymusowa, i niezależnie od tego, czy osoba ta wyemigrowała w sposób legalny.

cudzoziemiec

CUDZOZIEMIEC⁵

osoba fiz. nieposiadająca obywatelstwa państwa, na którego terenie przebywa.

10 Praska fabryka czekolady i inne miejsca

10 min

materiały:

załącznik nr 8: lista obiektów z opisem dla prowadzącego
załącznik nr 9: karta pracy ze zdjęciami i opisami obiektów dla uczniów
kolorowe kredki lub pisaki

3. godzina
ćw.10

cele szczegółowe:

- poznanie znaczenia relacji z innymi kulturami dla historii "małej ojczyzny";
- poznanie kontekstu wielokulturowego krajobrazu "małej ojczyzny" (prawobrzeżna Warszawa, a w szczególności Praga Północ i Praga Południe);
- zainteresowanie uczniów dziedzictwem kulturowym lokalnego środowiska.

str. 10

Przebieg ćwiczenia:

Prowadzący wspomina historię czekolady z początku zajęć. Pyta uczniów czy wiedzą, że na Pradze znajduje się fabryka czekolady? Jaka nazywa się ta fabryka? Odpowiedź - to fabryka Wedla. Jeśli ta odpowiedź nie padła, prowadzący daje dodatkowe wskazówki naprowadzające na odpowiedź: np. jedna z najbardziej znanych firm produkujących czekoladę w Polsce, nazwa pochodzi od nazwiska i składa się z 5 liter. Wspomina także, że założyciel firmy, Karol Wedel, był Niemcem, który na stałe zamieszkał w Warszawie. On i jego rodzina przez wiele pokoleń związali swoje życie z Polską, z Warszawą i produkcją czekolady. Fabryka na Pradze istnieje od 1934r i działa nieprzerwanie do dziś, choć do rodziny Wedłów już nie należy.

Następnie prowadzący rozdaje uczniom kartki ze zdjęciami i opisami obiektów z prawobrzeżnej Warszawy. Prowadzący czyta po kolei nazwy i pyta uczniów o lokalizację tych obiektów. Jeśli nikt się nie zgłosi, prowadzący opisuje położenie wymienionych na kartce miejsc. Zadaniem uczniów jest połączyć właściwe zdjęcie i nazwę z opisem, w którym wspomniany jest inny kraj / kultura z nim związana.

Na koniec prowadzący podaje prawidłowe odpowiedzi, prosząc uczniów, żeby zaznaczyli je na swojej kartce innym kolorem.

podsumowanie ćwiczenia:

Podsumowując ćwiczenie prowadzący zwraca uwagę, że elementy naszego otoczenia, mają swoją historię, której możemy nie znać.

"nie wiem"

Uważamy często, że znamy naszą okolicę i traktujemy/określamy ją jako swoją, co jest prawdziwe. Równie prawdziwe jest, że nasze otoczenie od dawna jest współtworzone przez przedstawicieli różnych kultur, którzy włączając się z różnych powodów w tutejsze życie stworzyli razem z Polakami środowisko i otoczenie, w którym wielu z nas czuje się dziś u siebie. Fabryka czekolady, ZOO lub Stadion Narodowy to miejsca ważne dla dzielnicy i dla miasta, a nawet dla kraju. W wielu przypadkach praca migrantów czy osób o różnym pochodzeniu kulturowym wzbogaca kraj, w którym żyją, gospodarczo i kulturowo.

sugerowana przerwa

11 Ale jaja! - klasowa Wielkanoc

35 min

materiały:

załącznik nr 10: opis zachowań i zwyczajów różnych narodowości - dla uczniów;
załącznik nr 11: zestaw przykładowych sytuacji - dla nauczyciela

4. godzina
ćw.11**cele szczegółowe:**

- zwiększenie umiejętności dostrzegania różnic i podobieństw między kulturami;
- radzenie sobie w trudnych sytuacjach;
- poznanie różnic między kulturami;
- rozwiązywanie problemów;
- wprowadzenie pojęcia "tożsamość".

przebieg ćwiczenia:

Prowadzący opowiada, że jest wiele sytuacji życia codziennego, kiedy w jednym miejscu spotykają się ludzie pochodzący z różnych kultur. Czasami ledwo zauważamy obecność tych kultur - np. kiedy robimy zakupy w tym samym sklepie; kiedy korzystamy z usługi w firmie prowadzonej przez lub zatrudniającej cudzoziemców, a czasami zdarzają się sytuacje, w których kultura i język mają ogromne znaczenie dla komunikacji - np. podczas szkolnych uroczystości, wizycie w świątyni, spotkaniu biznesowym lub dyplomatycznym. Ludzie stykając się z przedstawicielami różnych kultur, mimo iż chcą być mili i uprzejmi, czują się czasem zagubieni lub niezrozumiani. Jak to może wyglądać, dlaczego tak się dzieje i co wtedy moglibyśmy zrobić?

Jako przykład prowadzący proponuje odegranie sytuacji z podziałem na role - spotkanie wielkanocne w klasie integracyjnej, do której uczęszczają uczniowie z Polski, Włoch, Ukrainy, Czeczenii (obywatele rosyjscy), Indii i Wietnamu. Wielkanoc to święto chrześcijańskie ale wszyscy umówili się, że będzie to po prostu okazja do wspólnego spotkania, na które każdy przyniesie jakieś smaczne jedzenie, i w którym wezmą udział całe rodziny - też rodzice i rodzeństwo uczniów.

Uczniowie otrzymują kartki, na których są opisane wytyczne zachowania dla danej osoby, narodowość wraz z wyjaśnieniami. Pytania co do charakteru i sposobu zachowania postaci uczniowie zadają prowadzącemu osobno, tak aby nie być słyszonym przez pozostałych. Po ok. 5-10min na poznanie charakteru postaci prowadzący ogłasza początek sceny.

WAŻNE: Scenka powinna trwać maksymalnie 10 min.

Potem prowadzący zaczyna dyskusję od prośby o pomysły wyjaśnienia sytuacji ze scenki. W toku dyskusji zwraca uwagę na to, że w różnych kulturach istnieją różne formy powitania, odmienna intensywność kontaktu fizycznego lub wręcz jego brak, różne sposoby jedzenia potraw. Bardzo łatwo w tak wielokulturowym towarzystwie odczytać czyjeś zachowanie za niegrzeczne lub grubiańskie, nie znając zwyczajów innych kultur.

Prowadzący razem z uczniami zastanawia się, co możemy zrobić, jak zareagować w takiej międzynarodowej sytuacji, w której czujemy się obrażeni lub nieswojo albo odrzuceni. Jak sami mamy się zachować, nie wiedząc, czy nasz sposób zachowania będzie odpowiedni? Co moglibyśmy zrobić przed takim spotkaniem, żeby wszyscy mogli się czuć na nim swobodnie?

międzykulturowe
nieporozumienia

podsumowanie ćwiczenia:

W podsumowaniu powinny znaleźć się spostrzeżenia, o tym, że w każdym miejscu na świecie sposoby zachowania się różnią i nie są lepsze ani gorsze. Ludzie są do nich bardzo przyzwyczajeni i nawet kiedy znajdują się w obcym i kulturowym miejscu zachowują swoje zwyczaje, bo jest to bardzo ważny element ich tożsamości i myślenia o sobie. Warto znać zwyczaje kraju, do którego się jedzie / przyjechało ale nie należy na siłę stawiać kogoś w kłopotliwej sytuacji albo zmuszać do zachowania, które jest dla kogoś przykre. Jeśli widzimy, że sytuacja jest z jakiegoś powodu trudna, możemy zawsze po prostu zapytać o co chodzi, bo przecież, jak już wielokrotnie na tych zajęciach wspominaliśmy, zdarza się czegoś nie wiedzieć. A jeśli nauczylibyśmy się o swoich zwyczajach od siebie nawzajem wcześniej, to na takim spotkaniu w miłej atmosferze spędzalibyśmy czas na rozmowach i smacznym jedzeniu.

A to jest coś lubimy prawie wszyscy, bez względu na kraj i kulturę, z której pochodzimy, coś co łączy wszystkich ludzi.

“nie wiem”

TOŻSAMOŚĆ⁶

„Tożsamość osobista to zbiór samookreśleń, za pomocą których jednostka opisuje własną osobę, różnicując między Ja i Inni Ludzie w kategoriach Ja – nie-Ja. (...) Tożsamość społeczna to zbiór samookreśleń, za pomocą których jednostka opisuje własną osobę, różnicując między My a Inni Ludzie, w kategoriach My – nie-My (Oni).”

4. godzina
ćw.11

tożsamość

12 “Dziękuję” - rundka podsumowująca

10 min

materiały:

załącznik nr 12: kartki ze słowami “dziękuję” w różnych językach

4. godzina
ćw.12

cele szczegółowe:

- utrwalenie wiadomości z warsztatów;
- nauczenie się podziękowań w innych językach.

przebieg ćwiczenia:

Wspólnie omawiamy czego dowiedzieliśmy się na warsztatach, zwracamy uwagę ilu różnych ludzi z całego świata ma wpływ na nasze życie i otoczenie, o ile nudniej i mniej smacznie byłoby gdyby nikt nie się nie przemieszczał i nie spotykał; Zauważamy, że podróżujemy z różnych powodów i nie zawsze mamy wpływ na sytuację w swoim pierwotnym miejscu zamieszkania.

Na koniec każdy uczeń losuje słowo “dziękuję” w różnych językach. Następnie prowadzący prosi uczniów aby po kolei odczytali wylosowane podziękowania i podziękowali za coś, co wiąże się z zajęciami. Rundę kończy prowadzący, dodając własne podziękowania dla uczniów.

koniec

- 1)
definicja stereotypu za *Encyklopedia PWN*:
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo;/3979617>
- 2)
"Jak działają stereotypy?" i więcej o stereotypach:
<https://epodreczniki.pl › pdf › PcAQLLuAD>
- 3)
definicja migracji za „*Granice i mosty – migracja*” :
<https://historia-europa.ep.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/ActivitiesForYourClassroom/migr-introduction-pl.pdf>
Zgodnie z definicją International Organisation for Migration, 2015 r.
- 4)
definicja migranta za „*Granice i mosty – migracja*” :
<https://historia-europa.ep.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/ActivitiesForYourClassroom/migr-introduction-pl.pdf>
Zgodnie z definicją International Organisation for Migration, 2015 r.
- 5)
definicja cudzoziemca za *Encyklopedia PWN*:
<https://encyklopedia.pwn.pl/>
- 6)
definicja tożsamości za:
<http://ozkultura.pl/wpis/10614/3>

materiały źródłowe

Podstawa programowa:

<https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa-IV-VIII>

Porady dla nauczycieli w przypadku trudnego zachowania uczniów:

http://ekonom.kolobrzeg.pl/images/dokumenty/por_dla_nau.pdf

https://profesor.pl/mat/pd4/pd4_z_rytwinski_040423.pdf

Materiały do ćw. 4 / str. 4: Skąd jest to, co lubisz?

■ pizza

<https://kukbuk.pl/artykuly/najpopularniejszy-placek-swiata-byl-kiedys-kanapka/>

■ kebab

<https://kukbuk.pl/artykuly/fenomen-kebabu/>

■ sushi

<https://goko.com.pl/historia-sushi/>

■ lody

<https://www.prodottistella.com/stella2014/pl/zrodla/historia-lodow.html>

- **hot dog**
<https://dobrowolscy.pl/historia-parowka-pisana-skad-wziely-sie-hot-dogi/>
- **frytki**
<https://histmag.org/Kiedy-Polacy-zaczeli-jesc-frytki-14213> ,
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Frytki>
- **gofry**
<https://kukbuk.pl/artykuly/najpopularniejszy-placek-swiata-byl-kiedys-kanapka/>
- **naleśniki**
https://ugotuj.to/przepisy_kulinarne/1,87978,7240924,krotka-historia-nalesnika.html
- **pierogi**
<http://www.gotuj.pl/gotowanie/porady/skad-sie-wziely-pierogi>
- **sajgonki**
<https://www.polskieradio.pl/8/2385/Artykul/2091076,Kuchnia-wietnamska-Sajgonki-wymyslono-w-Warszawie>
<https://abcindochiny.pl/wietnam/sajgonki-smak-wietnamu.html>
- **chaczapuri**
<https://www.naszszlaki.pl/archives/26631>
- **burek**
http://www.travelmaniacy.pl/artykul,burek_-_smak_balkanow,2150,8,0.html
- **ryż z curry**
<https://archeopasja.pl/2013/02/23/dluga-historia-curry-czyli-o-diecie-znad-indusu/>
- **croissant**
<https://przeszlocodkuchni.com/2020/08/12/croissant/>
- **czekolada**
<https://wedelpijalnie.pl/o-nas/jak-powstaje-nasza-czekolada>

Materiały do ćw. 5/ str. 5: Czekolada.

- **film o czekoladzie:**
https://www.ted.com/talks/deanna_pucciarelli_the_history_of_chocolate/transcript?language=pl#t-260917
- **specjalistyczna publikacja o czekoladzie z SGGW:**
http://www.wszechnica-zywniowa.sggw.pl/Prezentacje/2012/slajdy_slody-cze4.pdf
- **wycieczka po fabryce czekolady Wedel:**
<https://skomplikowane.pl/na-trasie/w-fabryce-czekolady/>

Materiały do ćw. 6/ str. 6: Ludzie ze świata czekolady.

czemu czekolada to „gorzka historia”

<https://www.fairtrade.org.pl/aktualnosc/gorzka-prawda-o-czekoladzie/>

stereotypy

<https://epodreczniki.pl › pdf › PcAQLLuAD>

Materiały do ćw. 8/ str. 8: Na co mam wpływ, a na co nie?

- **różny dostęp do dóbr na świecie**
<https://www.un.org.pl/cel10>
- **sytuacja dzieci w różnych miejscach na świecie**
„Raport UNICEF - Równe szanse dla dzieci.pdf”
<https://unicef.pl/content/download/790/file/Raport%20UNICEF%20-%20R%C3%B3wne%20szanse%20dla%20dzieci.pdf>

Materiały do ćw. 9/ str. 9: Kto przyjeżdża do Polski?

- **źródło mapy:**
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_large_blank_world_map_with_oceans_marked_in_blue.PNG
- **dane do mapy:**
<https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/swiat/typ/dokumenty/widok/tabele/rok/2020/>

Materiały do ćw. 10/ str. 10: Praska fabryka czekolady i inne miejsca.

- **Wedel:**
<https://wedel.pl/o-firmie/historia>
- **Centrum Wielokulturowe**
<https://centrumwielokulturowe.waw.pl/>
- **Dworzec Wileński**
<https://www.galeriawilenska.pl/dworzec-wilenski>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolej_Warszawsko-Petersburska
- **ZOO**
<https://zoo.waw.pl/o-nas/historia-zoo>
- **bazar Różyckiego**
<http://br.waw.pl/code/historia.html>
- **cerkiew Marii Magdaleny**
<https://zabytek.pl/pl/obiekty/praga-polnoc-cerkiew-prawoslawnna-pw-sw-marii-magdaleny>
- **Stadion Narodowy**
<https://www.pgenarodowy.pl/o-stadionie/historia>
- **Muzeum Pragi**
<https://muzeumpragi.pl/o-muzeum/>
- **teatr Baj**
<https://teatrbaj.pl/o-teatrze/>
<http://towarzystwoprzyjaciolpragi.com/praga/zabytki/gmach-wychowawczy-warszawskiej-gminy-starozakonnych-im-michala-bergsona/>

■ **Wietnam**

wietnamskie powitania:

<https://abcindochiny.pl/wietnam/jak-nie-popelnic-gafy-w-wietnamie.html>

<https://www.thailand-trip.org/pl/obychai-i-tradicji-vetnama>

święto królów:

<https://abcindochiny.pl/wietnam/swieto-krolow-hung.html>

■ **Indie:**

<http://wikip.udsc.gov.pl/kraje-pochodzenia/indie.html>

■ **Włochy**

włoskie powitania:

<https://www.itaka.pl/blog/poradniki/pilot-radzi-co-wypada-a-czego-lepiej-nie-robic-we-wloszech/>

<https://akademiarainbow.pl/sie-caluja-wlosi/>

■ **Czeczenia**

<http://wikip.udsc.gov.pl/kraje-pochodzenia/czeczenia.html>

etykieta czeczeńska:

http://www.kaukaz.net/artykuly/czeczenia_art1.shtml

■ **Ukraina**

<http://wikip.udsc.gov.pl/kraje-pochodzenia/ukraina.html>

■ **Wielkanoc**

<https://culture.pl/pl/artykul/wielkanoc-roznych-wyznan-w-polsce>

■ **jedzenie rękoma**

<http://www.globtrotuar.pl/sztuka-jedzenia-r-koma.php>

■ **więcej o uchodźcach w Polsce ze strony Urzędu do Spraw Cudzoziemców:**

<http://wikip.udsc.gov.pl/kraje-pochodzenia/wprowadzenie.html>

Lista aktywności do ćw. 3

"Wszyscy, którzy lubią ..."

siadają na ławce

stają pod oknem

stają na krześle

stają w T-pose (ti-połz = z rękoma wyciągniętymi na poziomie ramion, jak litera T)

podchodzą do tablicy i rysują kreskę

kładą obie ręce na ostatniej ławce w środkowym rzędzie

stają obok największego kwiatka w sali

przechodzą pod ławką

stają plecami do drzwi

otaczają pierwszą ławkę w środkowym rzędzie

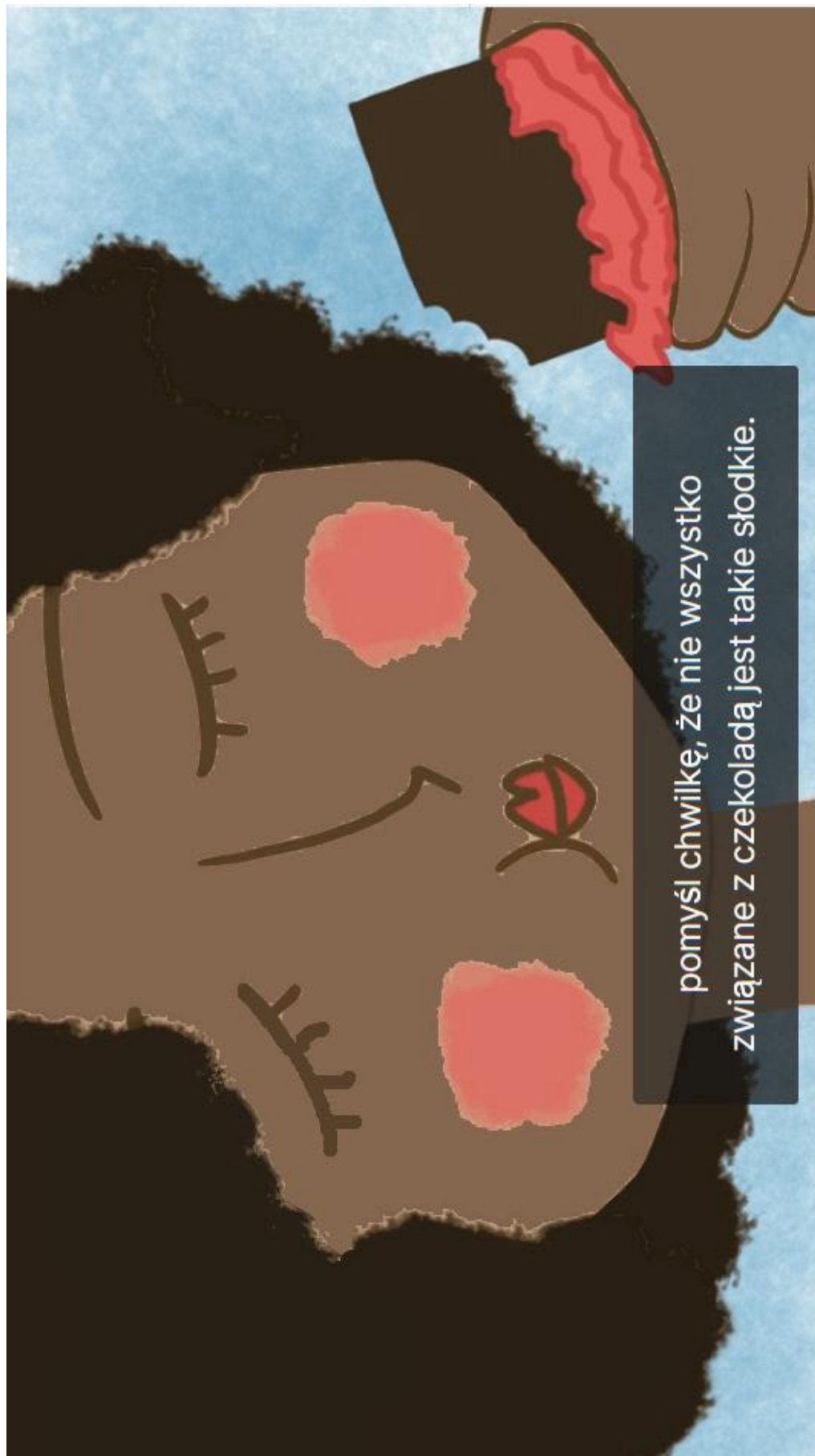
Lista potraw do ćw.4

“Skąd jest to, co lubisz?”

- **pizza** Włochy, włoscy emigranci w USA
- **kebab** Turcja, tureccy emigranci w Europie np. Niemczech
- **sushi** Japonia, potem rozpropagowane przez Japończyków w USA
- **lody** Francja)
- **hot dog** Niemcy, niemieccy emigranci w USA
- **frytki** Belgia
- **gofry** Francja, Belgia
- **naleśniki** nie wiadomo, wszędzie są! ale raczej Włochy
- **pierogi** z Chin do Włoch (podróżnik Marco Polo) i z Chin na Ruś (Mongolowie), a z Rusi do Polski
- **sajgonki** - Chiny i Azja Południowo-Wschodnia, w Polsce najpowszechniejsza jest wersja wietnamska, nazwa sajgonki powstała w Polsce
- **chaczapuri** - Gruzja, ale pomysł na placek przywędrował z Legionami rzymskimi (pizza i chaczapuri mają wspólnego przodka)
- **burek** - Turcja, Bałkany, kraje arabskie
- **ryż z curry** - Indie; mieszankę przypraw “curry” rozpropagowali Brytyjczycy, bo zabierali zestawy wysuszonych, sproszkowanych przypraw do domu, oryginalnie sos (kari) uciera się ze świeżych składników
- **croissant** - kojarzony z Francją, bo tam zrobił się bardzo popularny, ale pochodzi z kuchni austriackiej - pierwszy przepis zapisany został przez Austriaka prowadzącego kawiarnię w Paryżu; a powstanie tych rogalików wiąże się z odsieczą wiedeńską i pomysłem polskiego szlachcica (ale to legenda)
- **czekolada** Meksyk, Hiszpania, tabliczka czekolady - Szwajcaria

“Ludzie ze świata czekolady”

pomyśl chwilkę, że nie wszystko związane z czekoladą jest takie słodkie.

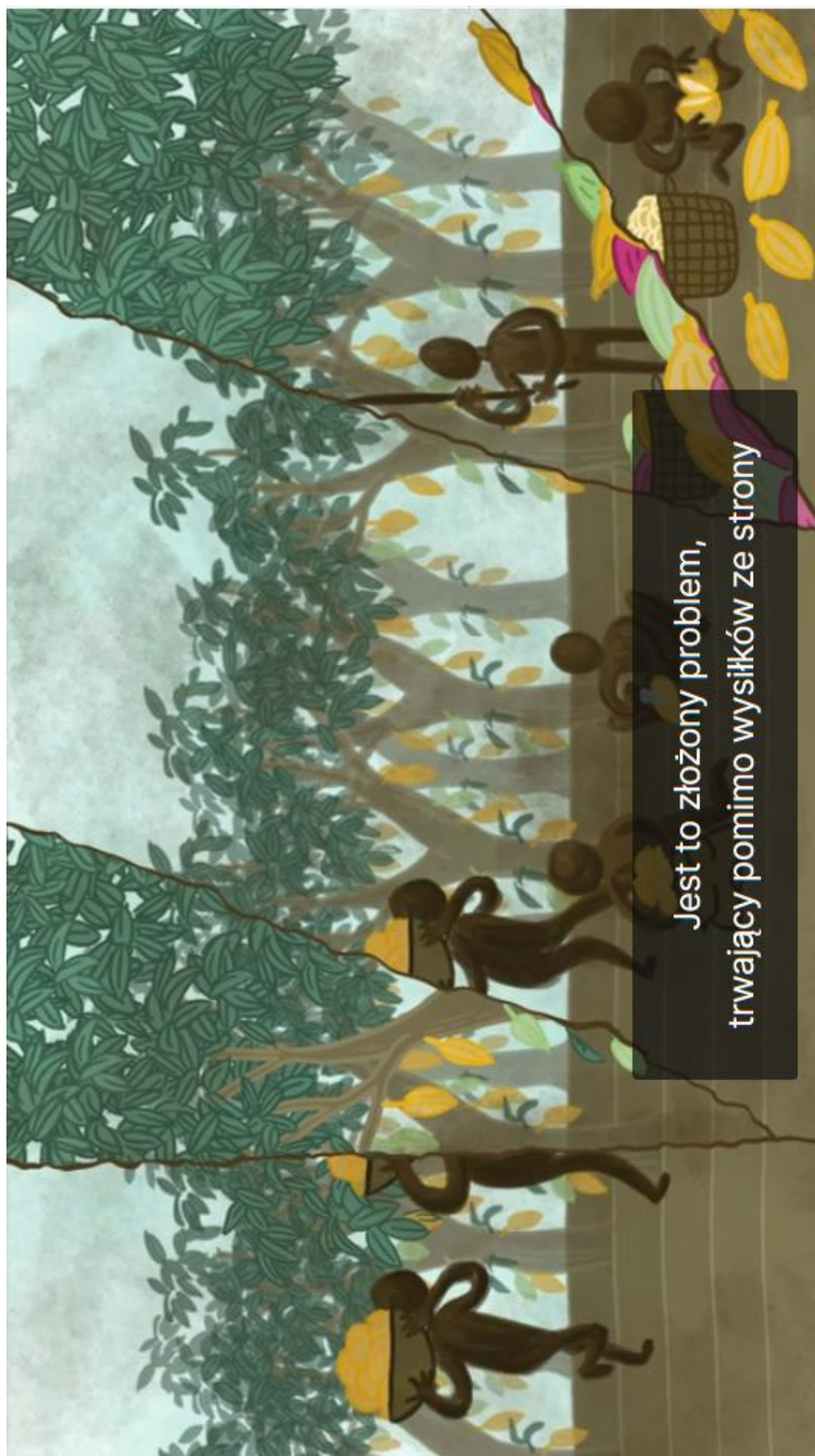
postać nr2 z filmu do ćw.6

“Ludzie ze świata czekolady”

postać nr3 z filmu do ćw.6

“Ludzie ze świata czekolady”

Jest to złożony problem,
trwający pomimo wysiłków ze strony

kartki z “do widzenia” do ćw.7

“Do widzenia!”

rosyjski

до
свидания

do svidaniya

grecki

αντίο σας

antio sas

turecki

Güle güle

g(i)ule g(i)ule

wietnamski

Tạm biệt

tam biiet

białoruski

да пабачэння

da pabačennia

niemiecki

Auf Wiederse-
hen

auf widerzejn

ukraiński

до побачення

do pobachennya

arabski

مآل سالام

mae
alsalama

Wydrukuj tyle kopii załącznika, ile potrzebujesz.

Lista z punktacją do ćw.8

"Na co mam wpływ, a na co nie?"

1	w twoim mieście zamknięto szkołę	-10 pkt
2	huragan niszczy twoje miasto	-20 pkt
3	jeśli złamię, nogę mam dostęp do szpitala	+20 pkt
4	twoi rodzice mają dobrą, stałą pracę	+10 pkt
5	susza nawiedziła twój kraj i nie ma wody ani jedzenia dla wszystkich	-20 pkt
6	w twojej okolicy trwają od dawna porachunki mafijne	-15 pkt
7	w twoim mieście wybudowano nową szkołę z basenem	+15 pkt
8	w twoim kraju wybuchła wojna, nie działają szkoły ani szpitale	-20 pkt
9	osoba z najbliższej rodziny zachorowała, a leczenie w twoim regionie jest niemożliwe	-15 pkt
10	w twoim mieście zbudowano nowe boisko piłkarskie	+10 pkt
11	twoi rodzice stracili pracę	-10 pkt
12	kraj w którym mieszkasz ma złoża ropy naftowej	+15 pkt
13	mam dostęp do internetu 4G	+20 pkt
14	moja rodzina ma własne mieszkanie bez kredytu	+20 pkt

Lista powodów wyjazdu do ćw.9

“Kto przyjeżdża do Polski?”

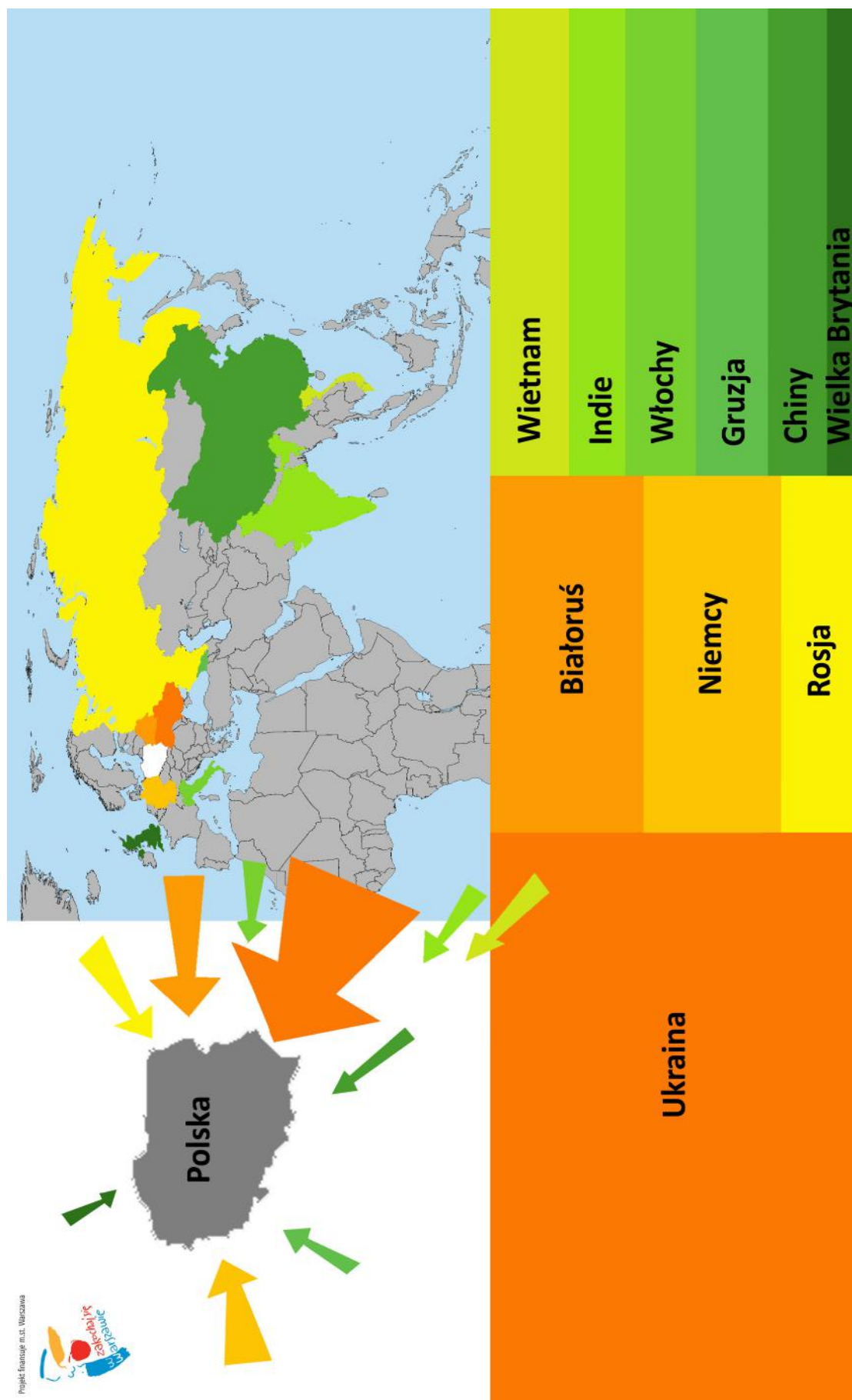
lista powodów wyjazdu

- poprawa poziomu życia swojego lub rodziny
- obawa przed prześladowaniami
- klęski żywiołowe
- działania zbrojne
- wyjazd do pracy (delegacja z firmy)
- objęcie placówki dyplomatycznej
- nauka, wyjazd na studia
- zdrowie - wyjazd na leczenie
- turystyka - poznawanie świata z ciekawości
- nauka - badania naukowe
- repatriacja - powrót do kraju urodzin (swojego lub przodków)

infografika do ćw.9

“Kto przyjeżdża do Polski?”

materiały do ćwiczeń „Scenariusz warsztatów międzykulturowych dla klas 4-6 szkół podstawowych” Maja Ratyńska

Fundacja dla Wolności, Warszawa 2021

Projekt „Międzykulturowa prawa strona Wisły” finansowany jest z funduszy Biura Edukacji m.st. Warszawy.

Lista obiektów dla prowadzącego ćw.10

“Praska fabryka czekolady i inne miejsca”

fabryka czekolady Wedel	ul. Zamoyskiego 28/30 koło Teatru Powszechnego i obok jeziora Skaryszewskiego	Polska - Niemcy Założyciel firmy, Karol Wedel był Niemcem, który osiedlił się w Warszawie w 1845 roku i założył pierwszą kawiarnię, w której podawano czekoladę własnej produkcji. Fabryka czekolady Wedel była prowadzona przez jego rodzinę do 1946. Budynek fabryki na Pradze powstał w 1930r i działa do dziś.
Dworzec Wileński	ul. Targowa 72, skrzyżowanie ul. Targowej i Al. Solidarności	Polska - Rosja Dworzec Wileński swoją nazwę zyskał dzięki linii kolejowej łączącej Warszawę i Wilno. Kiedyś była to linia prowadząca aż do Petersburga (Rosja) i w 1862, kiedy powstała, była to 2 linia kolejowa przebiegająca na terenie Królestwa Polskiego (zabór rosyjski).
ZOO	ul. Ratuszowa 1, koło Parku Praskiego, blisko Wisły	Polska - Ukraina Założycielem i pierwszym dyrektorem ZOO w Warszawie był Wenanty Burdziński - były dyrektor i założyciel ogrodu zoologicznego w Kijowie (obecnie Ukraina).
bazar Różyckiego	przy ul. Targowej 54 między ulicami: Targową, Ząbkowską i Brzeską	Polska - mniejszość żydowska Założycielem bazaru był Julian Różycki (Polak), a pomysłodawcą i wieloletnim zarządcą Manas Ryba (Żyd). Jest to najstarszy działający bazar w Warszawie, zapisany na stałe w kulturze Pragi i Warszawy.
cerkiew Marii Magdaleny	skrzyżowanie ul. Targowej i Al. Solidarności, przy stacji Metro Dworzec Wileński	Polska - Rosja Zbudowano ją w 1869r w stylu bizantyjsko-ruskim i była to pierwsza cerkiew w Warszawie wzniesiona od początku w tym celu. Jest to najważniejsza świątynia prawosławna w Polsce. Wzniesiona w czasie zaborów dla ludności rosyjskiej, służy dziś wszystkim prawosławnym mieszkańcom stolicy.
Stadion Narodowy	al. Księcia Józefa Poniatowskiego 1 (przy rondzie Waszyngtona)	Polska - Niemcy - Austria Stadion zaprojektowały wspólnie polskie i niemieckie biuro architektoniczne, a zbudowało go konsorcjum (połączenie) trzech firm: polskiej, niemieckiej i austriackiej. Prace budowlane trwały dwa lata - pracownicy firm zagranicznych, którzy przyjechali na czas budowy do Polski też byli migrantami, bo mieszkali w Polsce ponad rok.
Muzeum Pragi	ul. Targowa 50/52 obok bazaru Różyckiego	Polska - mniejszość żydowska Muzeum ma swoją siedzibę w jednym z najstarszych zachowanych obiektów mieszkalnych na terenie prawobrzeżnej Warszawy. Są to dwie kamienice Rothblitha i kamienica Sokołowskiego. W jednej z kamienic Rothblitha znajdowała się modlitownia - do dziś zachowały się ścienne malowidła.
Warszawskie Centrum Wielokulturowe	wejście od placu Hallera, adres: Jagiellońska 54	Polska - cały świat To miejsce aktywności lokalnej, drugi dom dla imigrantów i lokalnej społeczności, w którym każdy znajdzie odpowiednią dla siebie ofertę edukacyjną, kulturalną, doradczą-informacyjną czy hobbyistyczną. Istnieje po to, aby wspierać integrację międzykulturową i obywatelską mieszkańców Warszawy.
teatr Baj	ul. Jagiellońska 28	Polska - mniejszość żydowska Teatr Baj jest najstarszym teatrem lalek dla dzieci w Polsce. Swoją siedzibę ma w dawnym Gmachu Wychowawczym Warszawskiej Gminy Starożytnych im. Michała Bergsona. Znajdowała się tam szkoła, ochronka i sala modlitw.

karta pracy dla uczniów do ćw.10

“Praska fabryka czekolady i inne miejsca”

teatr Baj

Polska,
Niemcy

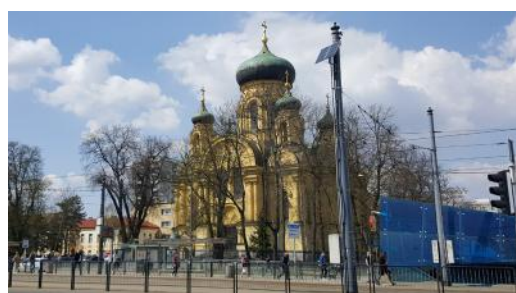
Polska,
Rosja

fabryka Wedla

Polska,
Ukraina

Polska,
mniejszość
żydowska

cerkiew Marii Magdaleny

bazar Różyckiego

Polska,
Rosja

Polska,
Niemcy,
Austria

Stadion Narodowy

ZOO

Polska,
mniejszość
żydowska

Warszawskie Centrum Wielokulturowe

Muzeum Pragi

Polska,
cały świat

Polska,
mniejszość
żydowska

Dworzec Wileński

opisy zachowań i zwyczajów do ćw.11

“Ała jaja! - klasowa wielkanoc”

Włosi:

Mają inne granice strefy prywatnej i wylewne powitania (uściski, całusy w policzki) wśród grupy uważanej za “swoich” są u nich czymś normalnym jak u nas uścisk ręki. Wyrażają w ten sposób serdeczną sympatię wobec osób, z którymi się witają. Trzymanie dystansu i unikanie kontaktu fizycznego są dla nich oznaką braku akceptacji, a nawet niechęci.

Hindusi:

Tradycyjnie większość potraw jedzą bez sztuczków. O ile w sytuacjach formalnych poza ich kręgiem kulturowym mogą ich używać, o tyle w domu często jedzą po swojemu. Chłopiec jedzący rękoma zachował się jak w domu i nie rozumiał, czemu ktoś zwraca mu uwagę. Kręcenie głową jak nasze “nie” w Indiach oznacza “tak”, co dodatkowo komplikowało sytuację.

Czeczeni:

Rodzice nic nie jedzą bo trwa ramadan - muzułmański post, kiedy nie je się od wschodu do zachodu słońca. Post nie obowiązuje dzieci ale dla dorosłych jest to bardzo ważna sprawa. Na propozycje zjedzenia czegoś, grzecznie i stanowczo odmawiają. Jeśli ktoś zapyta o powód, odpowiadają, że poszczą.

Dzieci nie jedzą potraw z mięsem ani żelków, bo nie jedzą wieprzowiny (żelki są robione często z żelatyny wieprzowej), a inne rodzaje mięsa powinny być pozyskane w odpowiedni sposób. Etykieta czeczeńska nie dopuszcza dotyku między kobietą i mężczyzną w miejscach publicznych, nawet mąż i żona nie trzymają się za rękę, więc czeczeński tata nie uściśnie rąk innych kobiet, ani tym bardziej nie wymieni z nimi pocałunków w policzki.

Ukraińcy:

Wielu jest prawosławnych, a prawosławna Wielkanoc obliczana według kalendarza juliańskiego wypada zwykle w innym terminie niż katolicka. Dlatego chłopiec ma wolne w czasie świąt katolickich a potem obchodzi prawosławne ze swoją rodziną. Mieszane rodziny często obchodzą święta dwa razy. Zwyczaje na Ukrainie i w Polsce są dość podobne, oba kraje łączy historia i bezpośrednie sąsiedztwo.

Wietnamczycy:

Święto Królów Hùng - przypada w kwietniu i jest hołdem dla legendarnych władców Wietnamu, to jedno z najważniejszych świąt, na które piecze się min. tradycyjne ciastka.

Wietnamczycy przy powitaniu tradycyjnie unikają patrzenia w oczy i dotyku - stosują raczej ukłon z gestem złożonych dłoni na wysokości piersi. Wielu Wietnamczyków przyjęło powitanie uściskiem dłoni ale do kobiety nie powinno się wyciągać dłoni, w dobrym tonie jest pozostawienie jej decyzji, jakiego rodzaju powitania użyje. Wietnamczycy nie dotykają głów innych osób, jest to gest uważany za niegrzeczny i nieprzychylny.

Wydrukuj tyle kopii załącznika, ile potrzebujesz.

Lista sytuacji dla nauczyciela do ćw.11

“Ała jaja! - klasowa wielkanoc”

Przykładowe sytuacje:

- Matka Włoszka wszystkich ściska i całuje w policzki, nawet ludzi, których widzi pierwszy raz. Niektórzy czują się zawstydzeni albo wyraźnie unikają takiego powitania, co tę panią wprawia w zakłopotanie i w pewnym momencie przestaje się witać z kimkolwiek..
- Młodszy brat dziewczynki z Indii zaczął jeść palcami i nie rozumie czemu jedna z polskich mam kręci przecząco głową i bardzo namawia go na widelec, chłopiec szuka więc pomocy u swojego taty.
- Czecheńscy rodzice nic nie jedzą, choć przynieśli jedzenie, a ojciec nie przyjmuje uścisku ręki od żadnej z mam, a tym bardziej powitania mamy Włoszki. Czecheńskie dzieci nie jedzą żadnej potrawy z mięsem i nie jedzą żelków.
- Chłopiec z Ukrainy cieszy się, że odkąd mieszka w Polsce, święta obchodzi dwa razy. On i jego rodzice czują się swobodnie, witają się podając ręce, a z bardziej zaprzyjaźnionymi osobami wymieniają całusy w policzki i poklepują się po plecach.
- Dziewczynka z Wietnamu przyniosła kwadratowe i okrągłe ciastka ryżowe, opowiadając, że to ciastka na święto królów. Jej rodzice witając się, nie patrzą innym w oczy, tylko tata wyciąga rękę na powitanie, mam jedynie składa lekki ukłon, ze złożonymi rękoma na wysokości piersi. Cała rodzina unika wylewnego włoskiego powitania. Dziewczynka nawet nie pozwoliła się pogłaskać po głowie.

kartki ze słowami “dziękuję” do ćw.12

“Dziękuję - rundka podsumowująca”

rosyjski

Спасибо

[spasibo]

grecki

ευχαριστώ

[efcharistó]

turecki

teşekkür
ederim[tesekiur
ederim]

wietnamski

cảm ơn bạn

[kamon
baam]

białoruski

Дзяку

[dziakuj]

niemiecki

Danke

[danke]

ukraiński

Дякую

[djakuju]

arabski

كُلُّ اِرْكَش

[shukraan
lak]

**FUNDACJA
DLA WOLNOŚCI**

Fundacja dla Wolności to niezależna i niedochodowa organizacja pożytku publicznego zarejestrowana w Warszawie w 2004 r. Trzy lata później otrzymaliśmy status Organizacji Pożytku Publicznego (OPP).

W centrum naszych zainteresowań są cudzoziemcy i to do nich adresujemy najważniejsze działania. Uważamy, że stosunek do przyjezdnych jest miarą człowieczeństwa. Promujemy różnorodność kultur i światopoglądów. Działamy na rzecz integracji i poprawy sytuacji uchodźców, migrantów, kobiet i innych grup zagrożonych wykluczeniem.

Prowadzimy stałe projekty:

„Przystanek Świetlica”

Program edukacyjno-integracyjny dla dzieci uchodźców w Warszawie

Etnoliga:

Otwarty i darmowy turniej dla dorosłych (16+), którzy chcą grać w piłkę nożną w przyjaznej atmosferze, jednocześnie przeciwstawiając się rasizmowi, seksizmowi i homofobii.

www.etnoliga.org

Kluczowym warunkiem powodzenia naszych starań jest stosunek Polaków i Polek do cudzoziemców. Dlatego kładziemy duży nacisk na edukację międzykulturową. Włączamy Polaków we wspólne działania na rzecz migrantów, ale też uczymy lokalnych liderów, wychowawców i trenerów jak zmieniać swoje otoczenie, by sprzyjało tolerancji i integracji.

Fundacja dla Wolności

ul. Ordynacka 9

00-364 Warszawa

www.fundacjadlawolnosci.org

info@fundacjadlawolnosci.org

KRS: 0000224819

NIP: 1132531901

REGON: 140021410

Numer konta: 48 2130 0004 2001 0456 9679 0001